

DALCROZE METODU

Hazırlayan

Kadir Özal

kadirozal@gmail.com

OMU Sosyal Bilimler Enstitüsü

Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

Samsun - 2007

©www.muzikegitimcileri.net

(Lütfen kaynak göstermeksizin alıntı yapmayınız,
internet ortamında yayınlamayınız)

DALCROZE METODU

Kadir Özal
04.10.2007

TARİHÇE:

Emilé Jaques Dalcroze (1865–1950), hareket yoluyla müziği öğrenme ve yaşama yöntemi olan “Eurhythmics” metodunu geliştiren İsveçli müzisyen ve müzik eğitimcisidir.

Dalcroze metodu, hareket yoluyla müzikal kavramları öğretme yöntemidir. Müzikal anlamda kendini ifade edebilmek için, müzikal kavramların yerine konulan bir dizi hareket benzeşimleri kullanılır. Dalcroze’a göre sağlam ve canlı bir müzikal temel oluşturmanın en iyi yolu, insan bedenini çok iyi akortlanmış bir müzik aletine dönüştürmektir (http://en.wikipedia.org/wiki/Emile_Jaques-Dalcroze).

Metodun birbirine eşit öneme sahip üç temel ögesi vardır: Eurhythmics, kulak eğitimi-solfej ve doğaçlama. Dalcroze’a göre bu üç öge birlikte ele alındığında, bir müzisyen için eksiksiz müzik eğitimi oluştururlar. İdeal bir yaklaşımda, her bir öğeden alınan etmenler birlikte harmanlanarak yaratıcılık ve hareketten köklerini alan bir eğitim deneyimi meydana getirirler (http://en.wikipedia.org/wiki/Emile_Jaques-Dalcroze).

Dalcroze kariyerine eğitimci olarak armoni ve solfej dersleri verdiği Cenevre Konservatuarında başladı. Büyük etkiler yaratan devrim niteliğindeki eğitsel fikirlerinin çoğunu buradaki solfej derslerinde sınağı. 1906 yılında metodunun halka açık gösterimlerine başladı ve 1910’da Alman sanayici Wolf Dohrn’un yardımıyla, Dresden’in dışındaki Hellerau bölgesinde kendi yöntemini uygulayacağı bir okul kurdu. 1914’te Birinci Dünya Savaşı’nın başlamasıyla okul kapandı. Dalcroze tekrar Cenevre’ye döndü ve burada ancak çok kısıtlı olanaklara sahip olan küçük bir merkez açtı (www.dalcrozeusa.org).

Dalcroze 1920'lerde Paris'e gitti ve burada, aralarında Ysaye, Millhaud ve Les Six'in de olduğu, dönemin birçok ünlü müzisyeniyle işbirliği yaptı. Ancak, kendi çalışmalarının temelini oluşturan eğitsel fikirlere karşı çok az ilgiyle karşılaştı. Sonuç olarak Cenevre'ye geri döndü ve yaşamının geri kalanını metodunu yaymaya ve Dalcroze öğretmenleri yetiştirmeye adanmıştı (www.dalcrozeusa.org).

Bugün, Dalcroze metodu neredeyse tüm Avrupa, Amerika ve Avustralya'da kullanılan müzik öğretim yöntemlerinden birisidir. Japonya, Çin, Tayvan ve Kore'de de yönetime karşı giderek artan bir ilgi vardır. Eğitim merkezlerinde usta öğretmenler tarafından Dalcroze öğretmenleri yetiştirilmektedir. Cenevre'deki Dalcroze Müzik Öğretimi Merkezi hala merkez büro konumundadır ve Dalcroze öğretmenlerini yetiştirmek isteyen usta öğretmenlere burada diploma verilmektedir. Dalcroze öğretmeni olmak, aşırı yoğun bir eğitim sürecini ve ileri düzeyde pek çok beceriyi gerektirdiğinden dolayı, oldukça güçtür ve sertifikalı öğretmen sayısı hep sınırlı kalmıştır; ancak, bu az sayıdaki öğretmenin müzik eğitimi üzerindeki etkileri çok büyük olmuştur. Dalcroze öğretmenleri özellikle Amerika'daki müzik eğitiminde, saygı duyulan bir gücü temsil ederler. Bunun nedeni sadece müzik öğretmedeki becerileri değil, aynı zamanda diğer öğretmenlere önerilerde bulunmak ve yol göstermek için toplantılar düzenlemeleri, ders araçları hazırlamaları ve yayınlamaları, artistik çerçevede işbirliği yapmalarıdır (www.dalcrozeusa.org).

FELSEFE:

“Bedenin, sesle düşünce arasında köprü olduğu ve duygularımızı dolandırmadan ifade etmemize yarayan bir enstrümana dönüştüğü müzik eğitim biçiminin hayalini kuruyorum.”

Emile Jaques-Dalcroze, 1898

Bedenin, ruhun ve aklın hareketleri: Jaques Dalcroze'un temel hedefi tüm bu hareketleri sırasıyla ve aralarında giderek artan bir etkileşimle eğitmektir. Bu şekilde öğrencilerinin eylem, duygu ve mantık arasında akıcı ve değişken bir denge merkezi bulmalarına olanak sağlamayı umut etti –devrimin zamanı ve uzamı arasında filizlenen duygunun yoğunluğu ve bunun zihindeki duru yansımaları sonucunda eylemin hâkimiyeti (<http://www.dalcroze.ch/html/en/furtrythintr.htm>).

Dalcroze'nun ifadesiyle, yönteminin gelişimi, şiddetli ritim sorunları olan bir öğrencisi düzgün ve kesintisiz adımlarla sınıfı terk ettiğinde başladı (www.dalcrozeusa.org). Eğer öğrencilerin devinim duygusunu harekete geçirerek kullanabilirse, müzik yaratımında kullanmaları gereken doğal ritim duygularını da engellerden kurtarıp açığa çıkarabileceği varsayımını öne sürdü. Uzun soluklu deneyleri bunu kanıtladı ve artık Dalcroze dersleri öğrenciler dans sahnesinde çıplak ayaklarla salınıp dans ederken yapılmaya başlandı (www.dalcrozeusa.org).

Jaques Dalcroze metodunu asla katı bir biçimde ortaya koymadı; bu anlamda da onun metodu bir yöntemden çok bir felsefedir. Onun geliştirmiş olduğu şey bir öğretme ve öğrenme yoludur –hem öğretmen hem de öğrenci açısından eğitsel süreç içerisindeki bir dizi beceri, strateji ve ilkeyi ifade eder (Dale, 1998).

Dalcroze çalışmalarına yaklaşık bir asır önce başlamışsa da onun yöntemi ne çok eski ne de çok yenidir. Onun eğitim felsefesi –ki bu felsefe doğal ve hümanist bir yaklaşımı, öğrenci merkezli bir ders izlencesini, deneyim ve buluş yoluyla bilgi edinmeyi ve bilinenden bilinmeyene doğru giden bir süreci kapsar–kendinden önceki eğitsel kuramcılarla, özellikle de Rousseau ve Pestalozzi gibi İsveç kuşağından olan düşünürlerle birebir örtüşür. Ayrıca Dewey, Bruner ve daha çağdaş eğitim kuramcılarıyla da uyum içerisinde (Dale, 1998).

METOD:

Tüm müzik öğretim yöntemleri içinde Dalcroze yaklaşımı belki de tanımlaması en zor olanıdır. Bunun nedeni, yöntemin belli kitaplarda, şarkılarda ya da diğer müzik öğretim araçlarında doğrudan yer almaması, bunun da ötesinde birebir öğretmenle ilişkili olmasından kaynaklanır. Genelde öğretmenler ilgileri, becerileri ve öğretim teknikleri açısından birbirlerine göre farklılıklar gösterirken, Dalcroze yaklaşımını benimsemiş olanlar arasındaki özel alanlar, ilkeler ve stratejiler ortak bir düşünce yapısını ortaya koyar (Dale, 1998).

Dalcroze'un müzikle hareket tarzı, “dans” olarak adlandırılmıştır. Bu hata piyano müziği ile hareket eden genç dansçıların görüntülerinden türetilmiş bir önyargıdır.

Dalcroze yaklaşımının üç yönü vardır: “Eurhythmics” (müzikle hareket), kulak eğitimi (solfej ve ritmik solfej) ve doğaçlama. Bu üç dalda başarıyı getiren temel özellikler Campbell tarafından “yaratıcılık, dinleyebilme yeteneği ve müzikal etkiye anında tepki verebilmek” olarak açıklanmıştır (Toksoy, 2005).

Dalcroze Metodunda Üç Temel Aşama

1. Eurhythmics

Bu terim Dalcroze tarafından ortaya atılmıştır ve günümüzde çoğunlukla yaklaşımın bütünü anlatmak için kullanılsa da, aslında yaklaşımı oluşturan üç temel ilkedен sadece bir tanesini ifade eder.

Chosky’e göre, “Dalcroze Eurhythmics” müzikteki temel öğenin ritim olduğuna ve bütün müzikal ritimlerin de insan vücudunun doğal ritimlerinde bulunduğu varsayımına dayanan bir müzik eğitimi yaklaşımıdır (Toksoy, 2005). Fiziksel hareketler ve müzikal ritimler öğrencilerin performanslarını ve müzikal değerleri algılayışlarını güçlendirmek için kullanılır (Dale, 1998).

Dalcroze derslerinin ilk aşamasında orkestra şeflerinin el hareketlerini kullanmış, bir sonraki aşamada ise iki vuruşluktan on iki vuruşluk ölçüye kadar olan usulleri içeren el hareketlerini geliştirmiştir. Vücut ve bacak hareketlerini de, çeşitli nota değerlerine karşılık olacak şekilde bölmüştür. Campbell, Dalcroze’un müzikle hareket yöntemi geliştikçe, öğrencilerin en küçük uzunluk, zaman, yoğunluk ve yapısal ifade farklarını anlayabilecek kas ve sinir sistemi yetenekleri sergilediklerini dile getirmiştir (Toksoy, 2005).

Öğrenilen müzikal hareketleri en iyi şekilde uygulayabilmek için, karışık eklem hareketleri repertuarı gereklidir. Çocukların müzikal hareketleri çok çeşitli olabilir. Bunlar, el, kol, baş, omuz ve vücudun birçok bölümünün birleşiminden oluşabilir. Çocukların hareketleri kişisel ve ani tepkilerden oluşur. Çocuklar tempo, ritim ve müzik ölçüsünü bedenleriyle işledikçe, müzikteki değişikliklere (ölçü, ritim, dinamikler veya uzunluk) aniden uyum sağlamayı öğrenirler ve ilerleme kaydederler (Toksoy, 2005).

2. Kulak Eğitimi (Solfej ve Ritmik Solfej)

Dalcroze solfej eğitimi, Eurhythmics ile bağlantısı anlamında benzeri olmayan bir çalışmadır; ses aralıklarının birbiriyle olan ilişkisini ortaya koymak için insan sesini kullanır ve bu deneyimi müzik teorisi ve notasyonuyla birleştirir (Dale, 1998). Campbell bu süreci şöyle açıklar:

Çocuklar; tonlar ve yarım tonlar ile bunların şarkılarla ve gamlarla olan ilişkilerini anlamaya yönlendirilirler. Dalcroze metodunu uygulayan birçok öğretmen "sabit do" (fixed do) sistemini destekler. Bu sistemde do -c- bağımsız olarak başlangıç notasıdır. Dalcroze, do -C- duygusunun kulak, kaslar ve zihinde yerleşince, çocukların "sabit perde" (absolute pitch) hissini geliştireceğini desteklemiştir. Her gama denk düşen ton ve yarım tonların fark edilmesiyle, gamların birbirleriyle olan ilişkilerinin kolayca anlaşılabilceğini savunmuştur. Dalcroze yaklaşımıyla şarkı söyleme el hareketleriyle tamamlanır. Bu el hareketleri, boşlukta perde pozisyonunu veya parmakların kolun üzerinde, bir klavye üstündeymiş gibi bir duruşu temsil eder. Çocuklar armonik değişikliğe duyarak ve hareket ederek tepki vermeye yönelirler; tonik (anahtar nota) için merkeze, dominant (gamin beşinci derecesi) için sağa ve subdominant (dominant altı) akorlar için sola dönerler (Toksoy, 2005).

3. Doğaçlama

Dalcroze, yönteminin üçüncü aşaması olan doğaçlama, çocukları hareket, ritmik ve enstrümantal söylem yoluyla ifade özgürlüğüne davet eder. Önce öğretmenlerinin melodi, ritim ve hareketlerini izleyip taklit eden çocuklar daha sonra kendi kendilerine seçecekleri bir hareket ve müzikal düşünce repertuarı oluştururlar. Bu metot, müziği öğrencilere derinlemesine aktaran bir teknik bütünlüğe sahiptir. Bunun nedeni, hareketin müzikal tepkinin önemli bir parçası olarak bilinmesidir (Dale, 1998).

Dalcroze yönteminin bütününi oluşturan bu temel aşamalar birbirinden bağımsız değildir; aksine birbirleriyle iç içe geçmişlerdir ve kesiştikleri noktalar anlamında birbirlerini kapsarlar. Monica Dale (1998) bu durumu şöyle örneklendirir: Melodik bir söz öbeği karşısında doğaçlama hareketler geliştirmek Eurhythmics dersinde; insan sesiyle doğaçlama bir melodi verirken ritmik bir söz öbeğini kullanmak solfej dersinde; verilen bir melodi üzerine ritmik ve armonik varyasyonlar oluşturmak doğaçlama dersinde gözlemlenebilir. Tüm bu etkinlikler metodun tüm aşamalarıyla ilişkilidir. Solfej ve doğaçlama dersi için farklı bir ders saati ayırlamadığı zamanlarda, Eurhythmics dersi daha geniş içerikli, daha fazla alanı kapsayan bir yapıya dönüşür. Müziğin hiçbir alt dalı küçümsemediği için, Dalcroze yaklaşımı müzikte bütünsel bir eğitimi hedefler –kulak eğitimi, şarkı söyleme, çalgı çalma, teori ve usta müzisyenlik (Dale, 1998).

Dalcroze Metodunda Üç Temel Eğitsel İlke

1. Dinleme Olmaksızın Müzik Eğitimi Gerçekleşemez

Jaques Dalcroze kağıt üzerinde, insanın sadece gözlerini ve zihnini kullanarak öğretilen, fakat aslında öğrencilerin üzerinde çalışmakta oldukları sesler hakkında hiçbir fikrinin olmadığı bir teorik eğitimi anlayamıyordu. Müziği, teori derslerine sesleri kullanarak taşıyan Dalcroze öğrencilerin eğitsel sürecin bütününde müzikle etkileşim içerisinde olmasının yöntemlerini ortaya koydu (Martin, 1953).

2. Teori Pratikten Sonra Gelir

Müziği deneyim olarak yaşamak ve uygulamak onun soyut sunumundan ve çözümlemesinden önce gelir. “İyi bir Eurhythmics öğretmeni müzikal bir düşüncüyü ilk kez sunduğunda, bunu asla notalarla dile getirmez ya da sözel olarak açıklamaya çalışmaz. Bunun yerine öğrenciler yeni bilgiyi, bilinenden bilinmeyene doğru sıralanmış alıştırmalarla, duyarak ve uygulayarak edinmiş oldukları beceriden yeni bir kavrama doğru giden yolda, bütünsellik içerisinde öğrenirler” (Dale, 1998). Sadece ve sadece bu aşamadan sonra öğretmen öğrencilerin edinmiş oldukları yeni şeyleri notasyon, teori ve müzikal çözümleme ile ilişkilendirir.

3. Eğitsel Süreçte Doğaçlama Aşaması Kaçınılmazdır

Eğitsel bir ilke olan doğaçlama üç düzeyde gerçekleşir (Dale, 1998):

Birincisi, öğretmen sınıfa müziği piyanoda yaptığı doğaçlamalarla sunar. Becerikli bir Dalcroze uygulayıcısı için doğaçlama, metot üzerine edinilmiş olan bireysel deneyimlerin yeniden ifade edilmesidir. Süreç içerisinde bu durum, söz konusu deneyimleri öğrencilere aktarma haline dönüşür. Piyanoda, sınıftaki dinleme etkinliğinin en temel aracıdır ve öğrenci etkinliği için itici güç görevini görür.

İkincisi, öğrenciler doğaçlamayı devinim, şarkı ve çalgı yardımıyla yaparlar. Herhangi bir derste olduğu gibi, ezberlenmiş bilgiyi tekrar etmektense yeni kavramları anlamaya çalışmak, iyi bir algılama yeteneğinin göstergesidir. Doğaçlama süreci bu anlamda algılamayı da geliştirir. Buna ek olarak, doğaçlama etkinliğini gözlemleyen bir öğretmen, öğrencilerinin neyi kavradığını ya da hangi konunun üzerinde durulması gerektiğini de açıkça görebilir.

Üçüncü düzey, öğretmenin de doğaçlamayı eğitsel amaçlarla kullanmasıdır. Eksiksiz bir Dalcroze eğitiminin sonucu olarak, öğretmen metodun felsefi boyutlarını somutlaştırır. Bu durum sınıfta benzersiz bir esneklik sağlar. Öğrencilerin bir doğaçlama alıştırmalarını yapamadıkları durumlarda öğretmen yerinde sabitlenip kalmaz; aksine eksik olanı bulup geliştirmeye çalışır, derste değişiklikler yapar, hatta o anda duruma uygun yeni alıştırmalar yaratır.

Sonuç olarak, bu metodun işlerliğini sağlama görevi büyük ölçüde öğretmene bağlıdır. Dalcroze uygulayıcısı olabilmek için gereken uzun, yoğun ve ağır eğitim sürecinin amacı metodun her aşamasını mükemmel biçimde uygulayabilecek değerli öğretmenler yetiştirmektir.

KAYNAKÇA

Dale, Monika. 1998. **Teaching Methods: The Dalcroze Method**. Music Teacher Directory. <http://www.musicstaff.com/Lounge/article15.asp>.

[Eriřim Tarihi: 01.04.2007]

http://en.wikipedia.org/wiki/Emile_Jaques-Dalcroze. [Eriřim Tarihi: 14.04.2007]

<http://www.dalcroze.ch/html/en/furtrythintr.htm>. [Eriřim Tarihi: 13.04.2007]

<http://www.dalcrozeusa.org/about.html>. (Dalcroze Society of America)

[Eriřim Tarihi: 01.04.2007]

Martin, Frank. 1953. **Dalcroze Eurhythmics**. UNESCO Uluslararası Müzik Eğitimi Kongresi'nde Sunulan Bildiri. Brüksel.

http://www.dalcroze.ch/pdf/Ensaryth/Texte%20F.Martin_Eng.pdf.

[Eriřim Tarihi: 13.04.2007]

Toksoy, Atilla Cořkun. 2005. "Günümüz Müzik Eğitiminde Kullanılan Metotlar ve Yaklaşımlara Genel Bir Bakış". **Müzik ve Bilim**. 4(Eylül 2005).

http://www.muzikbilim.com/4e_2005/toksoy_ac.html. [Eriřim

Tarihi: 06.05.2007]